

George Sand és Alfred de Musset, Ingeborg Bachmann és Paul Celan, Arthur Rimbaud és Paul Verlaine, Simone de Beauvoir és Jean-Paul Sartre. Napestig sorolhatnánk még azokat a világirodalmi példákat olyan szerelmespárokról, akik író- vagy költőtársukat választották partnernek. A híres irodalmi szerelmek bekerültek a kánonba, néhányról viszont megfeledeztünk, köztük a 19. századi Franciaország egyik legendás kapcsolatáról.

Louise Colet és Gustave Flaubert szerelméről keveset tudhatunk. Colet

úgy vonult be az irodalomtörténetbe, mint a *Bovaryné* ihletője, de egyoldalú képünk van arról, hogy ki is volt valójában ez a maga korában ismert szalonvezető és költő, és milyen érzelmi kötődés fűzte őt Flaubert-hez. Mindig Flaubert-en keresztül közelítünk Colet-hoz (többek közt azért, mert Colet Flaubert-hez írt leveleinek nagy része nem maradt fenn), ám Rőhrig Eszter *Nem leszek elérhető, soha többé* című regényében fordul a kocka, és Colet szemzögéből látjuk az ambivalens kapcsolatot.

Rőhrig a téma szakértője, alapos kutatás előzte meg a regényírást, ahogy azt a Francia Intézetben tartott könyvbemutatóján említette, sőt doktori disszertációja is a *Bovaryné*ről szólt. A hiányos levelezés azonban nem tette lehetővé monográfia írását, ezért sajátos műfaji keveredéssel van dolgunk a *Nem leszek elérhető, soha többé* esetébenben. Colet autobiográfiáját, pontosabban autofikcióját, az író önkeresését olvashatjuk. A szerzői szándék rögtön a mű elején nyilvánvalóvá válik: „Az alábbiakban nem is annyira az emlékeimet szeretném megírni, sokkal inkább azt, hogy ki és mi vagyok”. Ehhez a szándékhoz pedig a múlttal való nyílt szembenézés társul: „Igen, tudom, hogy szép és vonzó vagyok, ez az egyetlen vagyontárgyam, egyetlen tőkém, amelyet jól forgattam, csak ezzel tudok sáfárkodni”.

A cselekmény Franciaországban és Itáliában játszódik. Míg előbbi az emlékek helyszíne, addig utóbbi a betegséggel terhelt jelené (Itáliában kúrálja tüdőbetegségét az egyes szám első személyű narrátor). Itt egymás után merülnek fel Colet múltbeli emlékei, amelyek gyakran apróságok (mint például egy sálvásárlás vagy a *Carmen* megtekintése), máskor összetettebbek (például a gyermekkor, a művészlét egzisztenciális nehézsége és természetesen Flaubert-hez fűződő szerelme). Felsorakoznak a francia irodalom korabeli nagyságai, Victor Hugo, Alfred de Musset, Jules Champfleury vagy

Paták Balázs 89

ELFELEJTETT SZERELEM

Rőhrig Eszter: *Nem leszek*

elérhető, soha többé

éppen Gérard de Nerval. Utóbbi nevéből kiindulva érdemes megjegyezni, hogy Flaubert nem Gustave-ként, hanem Geraldként jelenik meg a műben.

Az apróbbnak tűnő eseményekből is komoly létfilozófiai következtetéseket von le az elbeszélő, így a visszaemlékezésből komplex képünk alakul ki a korabeli társadalomról és a benne megjelenő problémákról, amelyek messze túlmutatnak Franciaországon vagy Itálián. Megismerünk egy olyan társadalmat, amelyen a babonás gondolatok még a modernizálódó világban is eluralkodhatnak. Az Itáliában kitörő koleráért a falu lakosai Colet-t teszik felelőssé, aki – állításuk szerint – a Vezúvban lakó Ördöggel társalog. A lincselés előtt a rendőrök Nápolyba menekítik. Az egyszerű lakosok nem értik a foglalkozását sem, képtelenek felfogni, hogy ír, mert nem látnak belőle semmit.

A másik probléma sokkal jelentősebb. Colet visszatérő nehézsége, hogy nőként nem bírja magát elfogadtatni a férfiak által uralt (irodalmi) életben: „Az első díjkiosztóról azt közölték a lapok, hogy külsőmben és eleganciámban nem találni kivetnivalót, és hosszan írnak ruhámról, csipke vállkendőmről, az ékszereimről, a loknis hajamról, bársonykabátomról, még a fülbevalóm kövének színét is megfigyelte az a firkász, de a versemnek a címét nem jegyezte föl”. Az előrejutás lehetőségei a nők számára korlátozottak, női érdekvédelmi egyletek híján gyakran az írók ágyában tudnak csak elismeréshez jutni. Colet is több szeretőt tart, ám semelyikhez sem érez olyan ellenállhatatlan vonzódást, mint Gerald Flaubert iránt.

Ebből a szempontból különösen fájó Colet számára, hogy Gerald - a szexualitást leszámítva - nem tartja őt nőnek. „Sokat gondolkodtam, mit érthet azon, hogy én férfi vagy hermafrodita vagyok a szemében és nem nő. [...] Így akarta kifejezni, hogy nem lehet belegyömöszölni a kor nőfogalmába, hogy túl lépek a szokásos ismérveken”. Gerald hozzáállása a bizonyítéka, hogy a nők és férfiak közötti egyenlőtlenség a szerelemben legalább annyira jelen van, mint az irodalmi világban, viszont a kettő Louise és Gerald szerelmében nem különül el élesen. Folyamatosan megmutatják egymásnak a készülő alkotásaikat. Gerald általában hevesen bírálja Louise verseit, megsértve ezzel szeretőjét.

Mindemellett több fejezet pusztán elmélkedés Flaubert műveiről. Ilyen epizód, amikor Louise egy elmeógyógyintézetben beszélget a *Szalambóról* egy bizonyos Leblanc úrral, aki Flaubert regényét olvasva esztétet veszítette. A *Szalambón* kívül szóba kerül a *Keleti utazás* és egy vitát is olvashatunk a készülő *Bovaryné*ről. Talán ez az első alkalom egyike, amikor a regényről Colet szemzögéből értesülünk. Nem elhanyagolható az ő nézőpontja sem a mű megítélésében: „A *Bovaryné*ben még számos, rám nézve sérelmes mozzanatot találtam, szétkürtölte szerelmünk titkait, de az fáj a legjobban, hogy kigúnyolt, pedig én még az édesanyámtól kapott ékszereimet is neki adtam” – számol be érzéseiről Colet.

A *Bovaryné* abból a szempontból is kitüntetett helyzetben van, hogy több kultikussá vált rész is megelevenedik belőle. Amikor Colet a tengerbe hajítja a Geraldtól kapott legyezőjét, a jelenet evokálja Emma Bovary csokorégetését. Továbbá Louise és Gerald kocsikázása eszünkbe juttathatja Emma és Léon híres kocsi jelenetét („A fekete fiáker az olcsó és tűnékeny gyönyörök metaforája volt a korabeli Párizsban”). 91

Röhrig regényének nagy hátránya, hogy Louise elbeszélői perspektívája sok helyen csorbul. Hiteltelenné válik a saját visszaemlékezése, mert olyan információk birtokában van, amelyeket nem tudhat, és amelyeket a választott műfaji korlátok nem tűrnek el. Egy plágiumvádra például így reagál: „Ezt a hallatlan arcátlanságot terjesztették rólam, és halálom után legalább hetven év telt el, mire egy irodalmár cáfolta”. Azt is tudja, hogyan fogadja szerelme a halálhírért: „Odafönről, az égből láttam és hallottam, hogy halálom után egy hétig sírt, gyászolt, szenvedett, nem evett és nem ivott, vég nélkül szolongatott”. Ráadásul még arról is említést tesz, mit csinál Caroline a flaubert-i hagyatékkal, jóllehet Colet akkor már négy éve halott...

Másrészt a regény sok helyen elcsépelet szerelmi klisékbe hajlik, ami árt a karakterábrázolásnak. Gerald érzéketlen Don Juanként lépdel fejezetről fejezetre, akibe Colet reménytelenül szerelmes. Ráadásul Gerald személyleírása is meglehetősen sablonos: „Nagy, tengerzöld, olykor meg kék szeme volt, hatalmas termete, széles válla, karcsú alakja, lágyan hullámzó, aranyszőke haja”. A szakítás után, amelyre egyébként maga a cím is anticipál, egyre inkább az az érzésünk támad, hogy százszor elkoptatott szerelmi siralmat olvasunk. A siránkozást megsínyli a regény végén visszatérő itáliai út. A kúrák, a séták, a látottak és tapasztaltak leírása önmélteléseket eredményez, nincsenek már jelen a regény kezdeti cizellált képei. Louise és Gerald szétválása után monotonná és redundánssá válik a szöveg, és az olvasó vagy ellenáll, vagy enged a kísértésnek, hogy kettesével lapozzon. A zárlatbéli kidolgozatlanosság tévedéseket is szül. Louise olvasni tanít egy Gennario nevű szegény családból származó analfabéta kislányt, miközben büszkén megjegyzi, hogy szerencsére ismeri az olasz nyelvet. Azt viszont nem sikerült megtanulnia, hogy a ragazza lányt jelent, nem fiút: Gennario takonyszívására „odakiáltottam a ragazzának, hogy fújja ki az orrát, és nyújtottam neki a zsebkendőmet”.

Habár a *Nem leszek elérhető, soha többé* fejezeteken át kiválóan megidézi a 19. század francia társadalmát, a könyv mondanivalója a zárlatához közeledve közhelyekbe hajlik. A választott forma nem korrelál a szerzői szándékkal, így a regény az említett perspektívacsorbulás miatt képtelen a fikció és a valóságot hihetően vegyíteni. A könyv elolvasása után az az érzésünk, hogy a *Nem leszek elérhető, soha többé* nem több egy irodalmár fel nem használt jegyzeteinek utóbb regényesített változatánál. (*Napkút, Bp., 2022*)

